

İnfertilitenin Yaşam Kalitesi ve Cinsel Yaşam Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Sistematik Bir Derleme

Examining the Effect of Infertility on Quality of Life and Sexual Life: A Systematic Review

Mervener Şahin¹ , Muhammed Nasrullah Er²

Geliş Tarihi (Received): 20.12.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 04.03.2024

Yayın Tarihi (Published): 25.04.2024

Abstract: The aim of this study is to examine the effects of infertility on quality of life and sexual life. This systematic review includes 11 studies conducted between 2018-2023 using keywords such as 'Infertility, Quality of life, Sexual life, Infertility and Sexual life, Infertility and Quality of life' appropriate to the topic of this article. Google Academic, TÜBİTAK ULAKBİM, DergiPark; Science Direct, Taylor & Francis, Scopus databases were utilized. Following the exclusion and inclusion criteria, the studies were examined within the scope of systematic review. As a result of 11 studies examined in this systematic review, it was found that infertility had an impact on quality of life and sexual life. It has been determined that infertile couples feel inadequate due to social pressure, isolate themselves from social environments, and infertility causes conflicts between spouses. It has been found that, along with communication problems, it also causes sexual problems such as sexual dissatisfaction and low sexual desire between couples. The infertility process can lead to stress, anxiety, and emotional difficulties in sexual relationships. Therefore, it is important for couples struggling with infertility to seek psychological support and explore strategies to improve their quality of life, as well as to reconsider their sexual lives. In this systematic review process, fewer studies have been found regarding infertile men. In studies conducted on infertile couples, there has been more emphasis on infertile women. It is essential to make improvements in this regard.

Keywords: Sexuality, Infertility, Systematic review

&

Öz: Bu çalışmanın amacı infertilitenin yaşam kalitesi ve cinsel yaşam üzerine etkilerinin incelenmesidir. Bu makalenin konusuna uygun olan "İnfertilite, Yaşam kalitesi, Cinsel yaşam, İnfertilite ve Cinsel yaşam, İnfertilite ve Yaşam kalitesi" gibi anahtar kelimeler kullanılarak 2018-2023 tarihleri arasında yapılmış çalışmalar kullanılmıştır. Google Akademik, TÜBİTAK ULAKBİM, DergiPark; Science Direct, Taylor & Francis, Scopus veri tabanları kullanılmıştır. Bu taramalar sonucu dışlama ve dahil etme kriterleri göz önünde bulundurularak 11 çalışma sistematik derleme kapsamında incelenmiştir. Bu çalışma sonucunda, infertilitenin çiftlerin yaşam kalitesi ve cinsel yaşamı üzerine olumsuz etkisi olduğu bulunmuştur. İnfertil çiftlerin toplum baskısıyla kendilerini yetersiz hissettikleri, sosyal ortamlardan kendilerini izole ettikleri ve infertilitenin eşler arasında çatışmalara sebebiyet verdiği saptanmıştır. İletişim sorunlarıyla beraber çiftler arasında cinsel tatminsizlik ve düşük cinsel istek gibi cinsel sorunlara da yol açtığı bulunmuştur. İnfertilite süreci cinsel ilişkilerde stres, kaygı ve duygusal zorluklara neden olabilir. Bu nedenle, infertilite ile mücadele eden çiftlerin psikolojik destek almaları ve yaşam kalitelerini iyileştirecek stratejileri aramaları önemlidir, ayrıca cinsel yaşamlarını da gözden geçirmeleri önerilir. Bu sistematik derleme sürecinde, infertil erkekler ile ilgili yapılan çalışmalara daha az rastlanmıştır. İnfertil çiftler üzerinde yapılan araştırmalarda ise infertil kadınlara daha fazla vurgu yapılmıştır. Bu konuda geliştirmeler yapılması önemli bir gerekliliktir.

Anahtar Kelimeler: Cinsellik, İnfertilite, Sistematik Derleme

Atıf/Cite as: Şahin M, Er MN. İnfertilitenin Yaşam Kalitesine ve Cinsel Yaşam Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Sistematik Bir Derleme. Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi, 2024;1(1):1-12.

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sabited/policy>

Telif Hakkı/Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2021 – Bolu

¹Hemşire Mervener Şahin, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, İstanbul, Türkiye, mervener@stu.aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0007-8844-2872>

²Hemşire Muhammed Nasrullah Er, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Bölümü, İstanbul, Türkiye, er.muhammed.nasrullah@gmail.com, mnasrullah@stu.aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8115-4770>, (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Giriş

İnfertilite, düzenli ve korunmasız ilişkiye rağmen gebelik oluşmaması durumunu ifade eder. İnfertilite, üreme sistemi fonksiyonlarının bozulması ve belirgin bir üreme yetmezliği durumu olarak tanımlanmıştır (1). Türkiye'de infertilite yaygınlığı geçmişte yaklaşık olarak %10-15 seviyelerindeyken günümüzde %30'a kadar yükselmiştir (2).

İnfertilite, çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkabilen bir durumdur. Yaş, genetik faktörler, yaşam tarzı, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, kadın ve erkek üreme problemleri gibi etkenler bu durumun gelişimine katkıda bulunabilir (3).

İnfertilite; erkek partnerde, kadın partnerde veya her ikisinde de görülebilir. Erkek infertilitesi; sperm üretiminde bozukluklar, sperm taşıma kanallarında engellemeler, hormonal dengesizlikler veya cinsel fonksiyon bozuklukları gibi çeşitli nedenlere bağlı olabilir. Kadın infertilitesi ise yumurtlama bozuklukları, tüp tıkanıklıkları, rahim iç tabakasının anormal olması, hormonal dengesizlikler ve yaşlanma gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Bazı çiftlerde ise infertilite nedeni belirlenemeyebilir (4).

İnfertilite tedavisi, duygusal ve fiziksel zorluklarla dolu olsa da, hastaların aktif bir şekilde katılımını gerektiren bir tedavi sürecidir (5). Her çiftin karşılaştığı sorunlara bağlı olarak ihtiyaçlarına en uygun tedavi tercih edilir (6). Tedavi seçenekleri infertilite nedenine çiftin yaşına ve genel sağlık durumuna göre değişiklik gösterebilir (7).

İnfertilite tedavisinde, vakaların %80-90'ında cerrahi ve tıbbi müdahalelerle sorunlar çözülebilirken, %10-20'lik bir kısım yardımcı üreme tekniklerine başvurabilir. Yardımcı üreme tekniklerinin genel amacı, en az yan etkiye sahip bir gebelik elde etmektir. Bu teknikler arasında en sık kullanılan yöntemler; gamet intrafallopian transfer, embriyo transfer, intrauterin inseminasyon ve zigot intrafallopian transferdir (8).

İnfertilite ve Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi; duygusal, fiziksel, ilişkisel ve sosyal sağlık gibi çok boyutlu bir kavramdır (9). İnfertilite tedavisi çiftler arasında çeşitli zorluklara yol açabilir. Bu süreçte çiftler yoğun stres ve kaygı hissedebilir, iletişim problemleri yaşayabilirler. Toplumsal beklentiler ve finansal zorluklar da tedavi sürecini daha zorlu hale getirebilir (10). Bu nedenle tedavi sadece fiziksel açıdan değil, aynı zamanda duygusal ve psikolojik yönden de ele alınmalıdır (11).

Psikolojik destek infertiliteyle başa çıkma konusunda çiftlere yardımcı olabilir, tedavi sürecindeki duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilir ve böylece tedavi sürecini kolaylaştırabilir (12). Ancak infertilite tedavi sürecini ailelerine ve yakın çevrelerine söylememe korkusuyla karşılaşan çiftler, psikolojik destek almada zorluklar yaşayabilirler (13). Bu durumda, gizlilik endişelerini gidermek ve çiftlere güvenli bir ortam sağlamak önemlidir, böylece psikolojik desteğin etkili bir şekilde sağlanabilmesi mümkün olur.

İnfertilite ve Cinsel Yaşam

Bireysel ve toplumsal etkilerinin yanı sıra infertilite dönemi, çiftlerin cinsel başarısızlık ve yetersizlik hisleri yaşamasına neden olan hayatlarını değiştiren bir dönem olarak kabul edilir (14). İnfertilite teşhisinin farkındalığı, bireylerin cinsel öz imajını olumsuz etkileyebilir ve kadının ovulasyonu sırasında cinsel aktivitenin sıkı bir şekilde planlanması, cinsel olarak performans gösterme baskısı hissetmelerine ve böylece cinsel istek ve uyarılma kaybına neden olabilir (15).

Ebeveynliğin "doğallaştırılması" ve "zorunlu" doğası ve çocuksuzluğun eşlik eden damgalanması sebebiyle infertil çiftler istemsiz çocuksuzluğun üstesinden gelmek için önemli bir sosyal baskıya maruz kalabilirler. Bu baskı, cinsel iletişim ve yakınlığı olumsuz etkileyebilir (15).

İnfertilite ve Hemşirelik

İnfertilite kliniklerindeki tedavi sürecinde önemli bir rol oynayan bir ekip bulunmaktadır ve bu ekipte hemşireler de yer almaktadır (16). Hemşireler, çiftlerin tedavi süreci boyunca iletişim kurabileceği, destek alabileceği birincil kişilerdir ve önemli roller üstlenirler. İnfertilite hemşirelerinin görevleri arasında klinik uygulamaların yürütülmesi, hastaların eğitimi, koordinasyon sağlanması, danışmanlık hizmetleri, araştırma faaliyetleri, yöneticilik görevleri ve hasta haklarının savunulması yer almaktadır (17).

İnfertil çiftlerin tanı ve tedavi sürecinde yaşadıkları anksiyete ve stres gibi yaşam kalitesini etkileyen durumlar için çiftlere eğitim ve danışmanlık verilmesi gerekmektedir (17). Hemşireler çiftlere emosyonel destek sağlamalıdır, sorunlarını dile getirmede yardımcı olmalıdır ve kişilerarası ilişkilerin iyileştirilmesine yönelik destek olunmalıdır (17). Eşler arasındaki sağlıklı iletişim cinsel sorunların çözülmesi açısından çok önemli role sahiptir. Hemşireler bu noktada çiftler arasındaki sağlıklı iletişimi sağlamak adına çözüm odaklı yaklaşımlar ve iletişim stratejileri hakkında rehberlik etmelidir. Çiftlerin tercihlerine saygı duymalı, kaygıyı hafifletmeli ve duygusal destek sağlaması önerilir.

Bu sistematik derlemede, erkek ile kadınların infertil olması halinde yaşadıkları cinsel işlev bozukluğu ve buna benzer görülen bozukluklara bağlı yaşanan depresif ruh halinin oluşturduğu düşük yaşam kalitesi ile düşük cinsel yaşama dikkat çekilerek infertilitenin yaşam kalitesi ve cinsel yaşam üzerine olan olumsuz etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İnfertil bireylerin “yaşam kalitesini ve cinsel yaşamını” konu alan ilgili çalışmaları sistematik derleme halinde incelenip güncel bilgilerle yazılması nedeniyle literatüre katkı sağlayacaktır.

Gereç ve Yöntem

Tarama Süreci

Mart - Mayıs 2023 tarih aralığında, Google Akademik, TÜBİTAK ULAKBİM, DergiPark; Science Direct, Taylor & Francis, Scopus veri tabanlarında “infertilite, yaşam kalitesi, cinsel yaşam, infertilitede hemşirenin rolü, infertilite ve cinsel yaşam, infertilite ve yaşam kalitesi” anahtar kelimeleri ve bu kelimelerin İngilizce karşılığı olan “infertility, quality of life, sexual life, role of nurse in infertility, infertility and sexual life, infertility and quality of life” sözcükleri ile tarama yapılmıştır. MeSH (Medical Subjects Headings) ve Türkiye Bilim Terimleri (TBT) anahtar kelimeleri bu tarama sürecinde göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmaya infertilitenin yaşam kalitesi ve cinsel yaşam üzerine etkileri konulu, Türkçe ve İngilizce dilde yazılmış makaleler dahil edilmiştir. 2018-2023 tarihlerinden önce yayınlanan, orijinal araştırmalar dışındaki çalışmalar, tam metnine ulaşılamayan makaleler dışlanmıştır.

Dışlama ve dahil etme kriterleri göz önünde bulundurulduğunda ulusal literatür arasında; Dergi Park veri tabanında 2, Google Akademik veri tabanında 2, TÜBİTAK ULAKBİM veri tabanında 1 araştırmaya ulaşılmıştır. Uluslararası literatür taramasında dışlama ve dahil etme kriterlerine göre konuyla ilişkin; Science Direct veri tabanında 1, Scopus veri tabanında 1, Taylor & Francis veri tabanında 4 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmanın seçim diyagramı “PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses)” yöntemi esas alınarak Şekil 1’de gösterilmiştir.

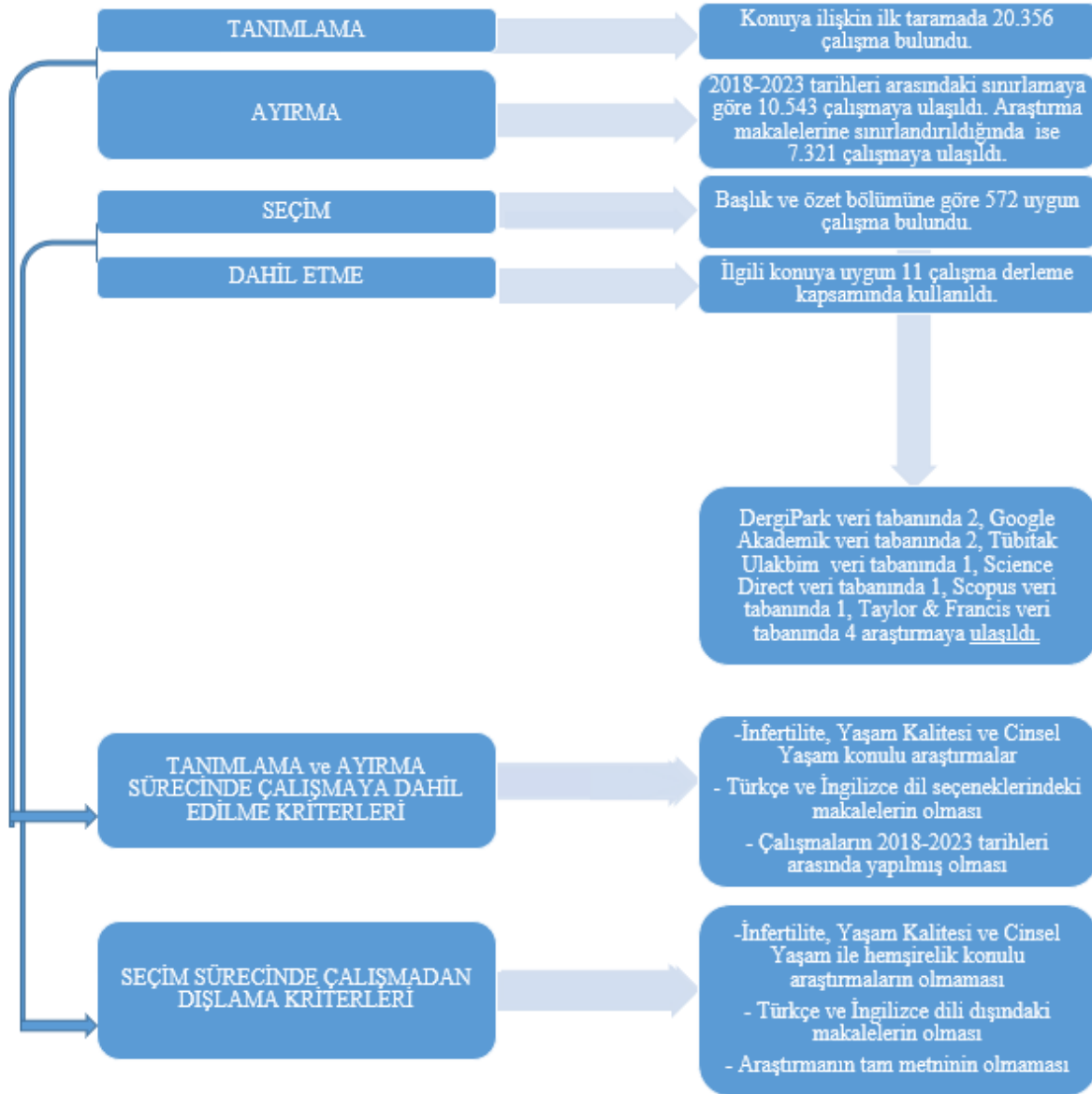
Bulgular

Bu sistematik derlemeye alınan makalelerin üçünün nitel, birisinin nicel, birisinin deneysel, ikisinin kesitsel, üçünün tanımlayıcı ve birisinin vaka kontrol çalışması olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tartışma

Bu derlemede infertilitenin yaşam kalitesine ve cinsel yaşam üzerine etkileri üzerine 11 çalışma incelenmiştir. Tüm bu yapılan çalışmalar ışığında özetle; infertilitenin çiftler üzerinde özgüven eksikliği, damgalanma, benlik saygısının azalması, cinsel distres, cinsel işlev bozukluğu, cinsel kaygı, depresyon ve anksiyete gibi birçok olumsuz etkisi olduğu saptanmıştır.

Araştırma Seçim Diyagramı

Şekil 1. Bilimsel Çalışma Tarama Süreci.

Tüm incelenen çalışmalar doğrultusunda infertilite, yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen bir etmen olarak görülmüştür. Yaşam kalitesi düşmüş bireylerin ise karamsarlık, yaşamdan soyutlanma, depresyon, yaşama ilişkin hayallerinin ve amaçlarının kalmadığı görülebilmektedir. İnfertil çiftler ebeveyn olmadıkları için cinsiyetlerinin görevini yerine getirememeden dolayı yetersiz hissetmektedir ve bu durumda yaşam kalitesini düşürmektedir. Dünya'daki infertilitenin prevalans değerine bakıldığında ise %3,5 ve %16 arasında değişkenlik gösterdiği bulunmuştur (18).

Tüm incelenen çalışmalar doğrultusunda denilebilir ki; infertil kadınlar, ileriki yaşamlarında cinsel yaşam düzeni bozularak cinsel işlev bozukluğu ve hatta intihar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. İnfertil erkeklerde görülen kalitesiz cinsel yaşam ile Eretil Disfonksiyon (ED) oranı sağlıklı erkeklerin iki katı oranında daha fazla görülebilmektedir. İnfertil erkeklerde aynı zamanda prematür ejakülasyon ve anorgazmi sorunu baş göstermektedir. Türkiye'deki infertilitenin oranına bakıldığında ise %10 ile %20 arasında değişkenlik gösteren evli bireyler olduğu söylenebilir (19).

Tablo 1. Bu çalışma kapsamında incelenen araştırmaların genel özellikleri.

Araştırmanın Adı, Yazar, Araştırma Yılı	Araştırmanın amacı	Araştırma Türü	Örneklem	Ölçüm Araçları	Sonuç
İnfertil kadınların “kadın olma”ya ilişkin tanımları ve görüşleri: Bir nitel araştırma Ayşe Deliktaş Demirci, Kamile Kabukcuoğlu, 2021	İnfertilitenin tıbbi tedavisini gören kadınların “kadın olma”ya ilişkin kendi ifadelerinin ve düşüncelerinin incelemesi.	Araştırma nitel bir çalışmadır.	Üniversite hastanesi tüp bebek merkezine başvuran 20 kadın	Görüşmeler sırasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.	İnfertilitenin tedavisini gören kadınlar başarı ve şahsi özelliklerine dair olumsuz ifadelerde bulunmuşlardır. Toplumsal rol ve baskıların bireylerin annelik tanımlamalarını ve cinselliğe ilişkin bakış açılarını oluşturmada ve infertilite nedeni ile kendilerini başarısız hissetmelerine sebep olduğu görülmektedir.
Determination of the relationship between sexual distress and sexual life quality in infertile women Yağmur Turan, Aslı Sis Çelik, 2021	İnfertil kadınların cinsel sıkıntılarını, cinsel yaşam kalitesi ve bu faktörler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek.	Kesitsel türde bir çalışmadır.	198 infertil kadın	Kişisel bilgi anket formu, Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kadın ve Kadın Cinsel Distres Ölçeği kullanılmıştır.	İnfertil kadınların yaklaşık yarısı cinsel distres yaşamalarına rağmen cinsel distres seviyelerinin düşük ve cinsel yaşam kalitelerinin iyi bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Cinsel distres yaşayan kadınların cinsel yaşam kalitelerinin düşük olduğu ve cinsel distres düzeyi arttıkça cinsel yaşam kalitelerinin de anlamlı düzeyde azaldığı saptanmıştır.
Primer infertil kadınların infertiliteye bağlı yaşadıkları stres düzeyleri ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi Aslı Sis Çelik, Nurcan Kırca, 2018	Primer infertil kadınların infertiliteye bağlı yaşadıkları stres düzeyini ve etkileyen faktörleri belirlemek.	Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.	577 primer infertil kadın	Kişisel Bilgi Formu ve İnfertilite Stresi Ölçeği kullanılmıştır.	İnfertil kadınların kişisel ve evlilik hakkında ileri düzeyde stres yaşadıkları, sosyal açıdan ise orta düzeyde stres yaşadıkları saptanmıştır. Kadınların eğitim seviyesinin, mesleklerinin, yaşadıkları yerin, gelir düzeylerinin, infertilite ve evlilik sürelerinin, infertilite nedeninin, tedavi süreçlerinin, önceki alınan tedavi türünün ve tedavi masraflarını karşılama şekillerinin stres seviyelerini etkilediği belirlenmiştir.
İnfertilite tanısı konmuş kadınlarda yaşam kalitesi Neslihan Yaylagülü Okuducu, Hatice Yorulmaz, 2020	İnfertilite teşhisi konulmuş kadınların sosyodemografik özellikleri ve hastalıkla ilgili faktörlerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek.	Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.	100 infertil kadın	Tanımlayıcı Bilgi Formu ve FertiQol Ölçeği (Doğurganlık Sorunları Yaşayan Kişiler İçin Hayat Kalitesi Ölçeği) kullanılmıştır.	Daha genç yaşta olanların, primer infertil olanların, infertilite süresi ve tedavi sayısı fazla olanların, gelir düzeyi düşük olanların, eğitim durumu lise ve altı olanların, ev hanımlarının ve endometriozis ile over kisti kaynaklı infertilite yaşayanların yaşam kalitelerinin daha düşük olduğu görülmüştür.
İnfertil çiftlerde psikolojik; sosyal ve cinsel problemler Rukiye Sarı, Jade Cemre Erciyes, 2021	İnfertil çiftlerin psikososyal ve cinsel sorunlarını anlamak ve infertiliteyi nasıl algıladıklarını belirlemek.	Nitel bir çalışmadır.	9 çift ve 3 infertil birey olmak üzere toplam 21 kişi	Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.	İnfertil çiftler, hayatlarının merkezine koydukları çocuk sahibi olma arzusu ile ilgili birçok sorun ve baskı yaşarken, hayatlarının diğer alanlarına odaklanamamış olmaları nedeniyle de birçok problem yaşamaktadırlar.
İnfertil çiftlerde kaygı, öfke, başa çıkma yöntemleri, yeti yitimi ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi Gülcan Güleç, Elif Güneş Yalçın, Çınar Yenilmez, 2019	Tedaviye başvuran infertil çiftlerin kaygı düzeylerini, sürekli öfke ve öfke tarzlarını, başa çıkma tarzlarını, yeti yitimini ve yaşam kalitesini sağlıklı bir kontrol grubuyla karşılaştırmak	Deneysel türde bir çalışmadır.	240 birincil infertilite hastası ve 152 sağlıklı kişi	Sürekli ve Durumluk Kaygı Ölçeği, Sürekli Öfke – Öfke Tarz Ölçeği, Cope Ölçeği, Sheehan Yeti Yitimi, SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır.	İnfertil çiftlerin değerlendirilmesinde, bedenselleştirme yerine duyguların kabulü ve doğrudan ifadesi konularına öncelik verilmektedir.

Tablo 1. Bu çalışma kapsamında incelenen araştırmaların genel özellikleri (devamı).

Araştırmanın Adı, Yazar, Araştırma Yılı	Araştırmanın amacı	Araştırma Türü	Örneklem	Ölçüm Araçları	Sonuç
Quality of life among couples with a fertility related diagnosis Panagiota Dourou, Kleanthi Gourount, Aikaterini Lykeridou, Konstantina Gaitanou, Nikolaos Petrogiannis ve Antigoni Sarantaki, 2023	İnfertilite ve stresin çiftlerin yaşam kalitesindeki rollerini tek bir birim olarak incelemek.	Nicel türde bir araştırmadır.	202 birey (101 çift)	Yaşam kalitesini ölçmek için FertiQoL Uluslararası Anketi ve Demografik Bilgi ve Tıbbi Geçmiş Anketi adlı öz-yönetimli anketler kullanılmıştır.	Daha yüksek anksiyete ve depresyonun daha kötü yaşam kalitesi ile anlamlı şekilde ilişkilidir. Ayrıca, Ferti-QoL'e göre yaşam kalitesi, kadınlarda, yüksek eğitim düzeyine sahip katılımcılarda, daha fazla depresif semptomları olanlarda ve daha yüksek stres skorlarına sahip olanlarda anlamlı olarak daha kötüdür. Bu çalışmanın bulguları, destekleyici bakım yöntemleri, danışmanlık, stres azaltma yöntemleri uygulamak ve kısırlıkla ilişkili yaşam kalitesini iyileştirmek için müdahalelerin gerekliliğini vurgulamaktadır.
Does infertility affect the sexual function and sexual quality of life of women? A case control study Dilek Coşkuner Potur, İlkay Güngör Satılmış, Yeliz Doğan Merih, Çiğdem Gün Kakaşçı, Nurdan Demirci, Melda Ersoy, 2020	İnfertilitenin kadınların cinsel fonksiyon ve cinsel yaşam kalitesi üzerindeki etkisini belirlemek.	Vaka-kontrol araştırmadır.	316 infertil kadın ve 316 doğurgan kadın	Kadın Cinsel Fonksiyon İndeksi ve Cinsel Yaşam Kalitesi Anketi-Kadın kullanılarak veriler toplanmıştır.	Cinsel fonksiyon açısından doğurgan ve kısırlık yaşayan kadınlar arasında fark olduğu ancak cinsel yaşam kalitesinin her iki grupta benzer olduğu sonucu bildirilmiştir.
Relationships between infertility-related stress, family sense of coherence and quality of life of couples with infertility Fei-Wan Ngai ve Alice Yuen Loke 2020	Hong Kong'da infertil olan Çinli çiftlerin infertilite ile ilişkili stres, ailede uyum hissi ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkileri incelemek.	Kesitsel araştırmadır.	135 Çinli çift	İnfertilite Sorun Envanteri, Ailede Uyum Hissi Ölçeği ve İnfertilite Yaşam Kalitesi kullanılarak veriler toplanmıştır.	Çiftlerin infertiliteye uyum sağlamasında ailede uyum hissinin önemli olduğu saptanmıştır. Kültürel olarak uyumlu sağlık hizmeti müdahaleleri, infertilite sorunu yaşayan Çinli çiftler arasında ailede uyum hissinin güçlendirmek ve infertiliteyle ilişkili streslerini azaltarak yaşam kalitelerini iyileştirmelerine yardımcı olmak gerektiği belirlenmiştir.

Deliktaş Demirci ve Kabukçuoğlu, infertil kadınların "Kadın Olma" kavramına ilişkin tanımlarını ve görüşlerini inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada 20 infertil kadın ile odak grup görüşmeleri yapılarak veriler elde edilmiştir. Çalışma Haziran-Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir ve toplamda 5 grupta görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen verilere göre, infertil kadınların cinsellik ve infertilite konularında kendilerini başarısız hissettikleri görülmüştür. Bu durum sosyal izolasyon, özgüven düşüklüğü, benlik saygısının azalması ve umutsuzluk gibi birçok olumsuz faktörle ilişkilendirilebilir. Toplumun benimsediği "kadın olma kavramı" kadınlar için baskı ve stres kaynağı olmaktadır. Kadınlar, kendilerini tanımlarken bile toplumsal baskılar ve kabul gören kalıplardan etkilendiklerini ifade etmişlerdir (20). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde ise kadınların infertiliteyle ilgili özelliklerinin algılanan sosyal desteği ve infertiliteden etkilenme seviyelerine etki ettiği görülmüştür. Aynı çalışmanın sonucuna göre primer infertil kadınların algıladıkları sosyal destek düzeyleri arttıkça infertilitenin getirdiği olumsuzluklardan etkilenme seviyelerinde iyi bir seviyeye çekildiği görülmüştür. (21). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; infertil kadınların toplumsal baskılardan, kendini damgalamasından ve yanlış toplumsal kalıplardan uzaklaştırıldıkça daha iyi bir infertilite tedavisi gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda ruhsal açıdan daha iyi bir düzeyde olması sağlanabilir.

Turan ve Sis Çelik; infertil kadınların cinsel sıkıntılarını, cinsel yaşam kalitesini ve bu faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yürütmüştür. Çalışma, Haziran 2016 - Ocak 2018 tarihleri arasında 198 infertil kadın ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında sosyodemografik anket Formu, Kadın Cinsel Distres Ölçeği ve Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin sonuçlarına göre cinsel stres altında olan kadınların cinsel yaşam kalitesinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsel distres seviyesi arttıkça cinsel yaşam kalitesinin önemli ölçüde azaldığı görülmüştür. Kadınların ve eşlerinin sosyodemografik ve diğer özelliklerinin, cinsel stres ve cinsel yaşam kalitesini etkilediği gözlemlenmiştir (2). Aynı zamanda benzer diğer bir çalışma incelendiğinde cinsiyet faktörünün de yaşam kalitesini etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmektedir. İnfertil kadınların yaşam kalitesi seviyesi infertil erkeklerden daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur (18). İnfertil kadınların sosyodemografik özelliklerinin de infertiliteden etkilenme seviyelerini etki ettiği görülmüştür (21). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; kadın cinsiyetinde olma infertilite krizinden daha fazla etkilenmeye sebebiyet verir. İleri yaşlarda infertilite tanısı almak yaşın getirdiği olgunluk vesilesiyle daha az stres yaşanabilir. Sosyal destek alınabilecek sağlıklı bir toplum içerisinde olmak cinsel stres seviyesini indirecek ve cinsel yaşam kalitesinin artmasına vesile olabilecektir.

Sis Çelik ve Kırca, infertil kadınların infertilite kaynaklı stres düzeyini ve etkileyen diğer faktörleri inceleyen bir çalışma yapmışlardır. Çalışma, Ocak-Nisan 2016 tarihleri arasında 577 infertil kadın ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, Kişisel Bilgi Formu ve İnfertilite Stres Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çocuk sahibi olamayan çiftlerde kendini yetersiz hissetme, soyunu devam ettirememeye kaygısı gibi olumsuz etkilerin ortaya çıktığı belirlenmiştir. İnfertilite, çiftler üzerinde ruhsal bozukluklara, hayal kırıklığına ve suçluluk duygusuna neden olabilir. Bu durum, eşler arasında karşılıklı suçlamalara yol açabilir ve evlilik bağlarının zayıflamasına sebep olabildiği görülmüştür. Bu da boşanma, çok eşli evlilik veya aldatma gibi sonuçlar doğurabilir. Ayrıca, infertilite çiftlerin cinsel yaşamlarını, evlilik ilişkilerini ve sosyal yaşamlarını etkileyebilir (22). İnfertilite, diğer çalışmada ifade edildiği gibi evli kişiler arasında evlilik uyumunda ve memnuniyetinde azalmaya neden olduğu görülmüştür (23). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; infertilite, başta evlilik içerisinde çatışmalara sonrasında ise boşanmalara kadar giden bir kriz olarak nitelendirilebilir. İnfertilite hastalarının çocuk sahibi olamaması nedeniyle yetersizlik hissine kapılıp Öz Saygı yitimine neden olmaktadır.

Yaylagülü Okuducu ve Yorulmaz, infertilite tanısı almış kadınlarda yaşam kalitesini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada 100 infertil kadın ile çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu ve Doğurganlık Sorunları Yaşayan Kişiler İçin Hayat Kalitesi (FertiQoL) Ölçeği kullanılmıştır. FertiQoL Ölçeğinden alınan puan ortalamasının 67 ± 18 düzeyinde olduğu saptandı ($p < 0.05$). İncelenen çalışmada; evlilik süresi, çiftlerin yaşları, eğitim düzeyleri, gelir durumları ve sosyal güvence durumlarının infertil çiftlerin umutsuzluk düzeyi üzerinde oldukça önemli olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmada kadınların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte yaşam kalitesinin de arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, infertilite süresinin artmasıyla yaşam kalitesinin azaldığı görülmüştür. İnfertilite sebebinin bilinmesi ise çiftler arasında suçlama ve suçluluk duygularına neden olabilmektedir (4). Benzer bir sistematik derleme çalışmasında ise FertiQoL kullanılan araştırmaların örneklemini infertil kadınların Doğurganlık Sorunları Yaşayan Kişiler İçin Hayat Kalitesi ölçek puanı ortalamalarının $61,8 \pm 2,9$ ile $80,5 \pm 14,8$ arasında değişkenlik gösterdiği görüldü. Erkeklerin FertiQoL ölçek puan ortalamalarının ise $74,0 \pm 13,6$ ile $83,3 \pm 10,8$ değişkenlik gösterdiği belirlendi (18). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; infertilite, yaşam kalitesini önemli ölçüde olumsuz etkilemektedir. Fakat bir infertil bireyin eğitim seviyesinin artması, manevi (spiritüel) değerlere inanıp dini uğraşlarla vakit geçirip kadere teslimiyet inancının olması, sosyal güvence varlığı ile var oldukları toplumun olumlu inanışları karşısında yaşam kalitesini olumlu yönde artabilir.

Sarı ve Erciyes, infertil çiftlerde psikolojik, sosyal ve cinsel problemleri inceleyen bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada toplam 21 kişi yer almıştır. İnfertil çiftlerin tanı konulduktan sonra farklı evrelerden geçtikleri belirlenmiştir. Bu evreler; şok, inkâr, öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme olarak sıralanmıştır. Sosyal problemler incelendiğinde kadınlarda daha çok depresyon ve stres gibi durumların görüldüğü; erkeklerde ise damgalanma ve yetersiz hissetme gibi duyguların ortaya çıktığı görülmüştür. Toplum tarafından yapılan baskının sosyal izolasyon ve çiftlerin içe kapanmasına neden olduğu

gözlemlenmiştir. Ayrıca, stres ve baskıya bağlı olarak çiftler arasında cinsel problemlerin de görüldüğü saptanmıştır (10). Benzer bir başka çalışmanın sonuçları incelendiğinde ise infertil kadınların kendilerini “yarım kadın” olarak kendilerini nitelendirip toplumda da gebe kalamadıklarından dolayı stigmaya maruz kaldıkları ifade edilmiştir. İnfertil erkeklerin ise “sperm üretmeyen kişi yarım erkektir” anlayışıyla kendini damgalayıp toplumdan soyutlandığı, aynı zamanda toplum tarafından damgalandıkları görülmüştür. İnfertil bireylerin aynı zamanda depresyon düzeyinin damgalanma düzeyleri ile ilişkili olarak arttığı saptanmıştır (24). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; infertil kadınlar “aileme bir çocuk bile veremedim” diyerek kendini sıradan bir kişi olarak görüp depresif ruh haline bürünürken erkekler ise “erkek dediğin çocuk yapabildir” anlayışıyla hareket ettiklerinden dolayı kendilerini diğer sağlıklı erkeklerden daha eksik ve yarım olarak nitelendirirler. Bundan dolayı infertil erkekler ve kadınlar evvela psikososyal sorunlarla karşılaşır sonrasında ise bu ve bu gibi nedenlerden dolayı yaşam kalitesi ile cinsel yaşam kalitesi olumsuz yönde etkilenir.

Güleç, Güneş Yalçın ve Yenilmez; öfke ve kaygı gibi duygusal durumlarla başa çıkma yöntemlerini ve yaşam kalitesini değerlendirmek amacıyla infertil çiftler üzerinde bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma, 240 infertil çift ve 152 sağlıklı birey olmak üzere toplamda 392 katılımcıyla yürütülmüştür. Araştırmada Sürekli ve Durumluk Kaygı Ölçeği, Yaşam Kalitesi Ölçeği ve Başa Çıkma Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Deney ve kontrol grupları arasında yaşam kalitesi ölçeğinin kısa formu kullanılarak yapılan değerlendirmede, infertil çiftlerin bulunduğu deney grubunun daha düşük puan aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, infertil kadınların eşlerinin, ailelerinin ve toplumun olumsuz tutumlarıyla birlikte anksiyete düzeylerinin arttığı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda başa çıkma yöntemi olarak daha çok maneviyatlarını güçlendirdikleri görülmüştür (12). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde de infertil bireylerin stres ile baş etme yöntemleri arasında; toplumdan soyutlanma, dini uğraşlara yönelme, var olan hastalığı yok sayıp inkâr etme ve farklı uğraşlarla zaman geçirip dikkati başka tarafa çekme vardır. (25). Bu sonuçlara dayanarak infertilite hastaları için denilebilir ki; sigara, alkol ve gibi zararlı maddeler dışında birçok faydalı farklı baş etme yöntemleri vardır. Bunların başında; spor yapmak, dini uğraşlar ile vakit geçirmek ve ilgili uzmanlardan destek alma yöntemleri gelmektedir. Spor yapıp ilgili uzmanlık alanların kişileriyle irtibat halinde olmak ve toplumsal ilişki içerisinde olmak psikolojik dayanıklılığı arttırır. Duygusal zekâ seviyesini arttıran infertilite hastalarının psikolojik dayanıklılıklarını arttırabileceği de aşikârdır.

İnfertil tanısı konulan çiftlerde yaşam kalitesinin ölçülmesini inceleyen Dourou ve ark. 202 kişi ile çalışmışlardır. Çalışmada veri toplama, yaşam kalitesini ölçmek için FertiQoL Uluslararası Anketi, Demografik Bilgi ve Tıbbi Geçmiş Anketi adlı öz-yönetimli anketler aracılığıyla tamamlandı. Çalışma, stresin ve infertilite arasındaki ilişkinin yaşam kalitesiyle ilişkili olduğunu ve stres ve kaygı düzeyi ne kadar yüksek ise yaşam kalitesinin o kadar düşük olduğunu göstermiştir. Kadınlar daha yüksek düzeylerde stres yaşarlar ve erkeklere göre daha yoğun anksiyete, depresyon belirtileri gösterirler. Bunun nedenle yaşam kalitelerinin erkeklere göre daha olumsuz etkilendiği görülmüştür (6). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde erkek veya kadın gibi demografik bilgi özelliklerinin varlığı infertilitenin seyrini değiştirir. Kadınların yaşam kalitelerinin erkeklere göre daha olumsuz seyrettiği için infertilite tedavisi de etkilenebilir (21). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; infertilite her iki cinsiyette de yaşam kalitesini doğrudan ve fizyolojik ve psikolojik sorunlara yol açtıktan sonra dolaylı olarak yaşam kalitesini düşürür. İnfertilitenin sebep olduğu kalitesiz cinsel yaşam ve düşük yaşam kalitesi, birçok çalışmada da görüldüğü üzere daha çok kadınları etkilemektedir.

İnfertilitenin kadınların yaşam kalitesini ve cinsel yaşamları üzerindeki etkilerini araştıran Potur ve ark. 316 infertil kadın ve 316 doğuran kadın ile çalışmışlardır. Kadın Cinsel Fonksiyon İndeksi ve Cinsel Yaşam Kalitesi Anketi-Kadın kullanılarak veriler toplanmıştır. Bu çalışmada infertil ve fertil grupların cinsel yaşam kalitesi açısından benzer olmasına rağmen infertil kadınların fertil olmayan kadınlara göre cinsel işlev bozukluğu yaşama sıklığının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada, infertil kadınların %32,3'ünün düşük cinsel istek, cinsel ilişki memnuniyeti, orgazm fonksiyonu ve klitoral hassasiyet düzeyleri ile cinsel işlev bozukluğu yaşadığı tespit edilmiştir. En yaygın cinsel sorunlar ise cinsel isteksizlik

(%30), orgazm güçlüğü (%15), vajinal kuruluk (%14) ve vajinal sıkılık (%13) olarak belirlenmiştir (7). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde ise infertil kadınların %82,7 oranında, infertil erkeklerin ise %49,1 oranında cinsel disfonksiyonu görüldüğü bildirilmiştir yani kadınların cinsel işlev bozukluğu erkeklerle göre daha fazla görülmüştür. Bu çalışmada kullanılan Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği puanının infertil kadın ve infertil erkeklerin arasındaki farkı anlamlı ($p<0,05$) olarak bulmuşlardır (26). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; İnfertilite hem kadınların hem de erkeklerin cinsel yaşamını bozan bir faktördür. Fakat daha çok kadınların cinsel yaşamını bozabilmekte, anorgazmi ve vajinal kuruluk gibi sorunlarla karşı karşıya bırakabilmektedir.

İnfertilite ile ilişkili stres, aile uyum algısı ve infertil çiftlerin yaşam kalitesi arasındaki ilişkiler inceleyen Ngai ve Loke, 135 çift ile çalışmalarını yürütmüşlerdir. Bu çalışmada infertilite ile ilişkili stresin yaşam kalitesi üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ve aile uyum algısının infertilite ile ilişkili stresin yaşam kalitesi üzerindeki etkisini aracılık ettiğini göstermektedir. Bu etki, infertil çiftlerde hem erkek hem de kadın partnerler için geçerlidir. İnfertilite durumunun her iki partner tarafından paylaşılan stresli bir durum olduğunu ve bunun daha düşük bir yaşam kalitesine yol açtığını göstermektedir (9). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde görülmüyor ki infertil kadınlar sözel ve duygusal şiddete maruz kalabilmektedirler. Yaşanılan yer, aile uyumu, eşin yaşı, aile şekli, eğitim seviyesi ve infertilite sebebi aile içi şiddeti etkileyebilen faktörlerdendir (27). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; İnfertilite ilişkili stres, iyi bir aile uyumu içerisinde olan eşler arasında sönümlenebilmektedir. İnfertil çiftlerin iyi bir ailesel destek görmesi, umut içerisinde olması ve kendine yatırım yaparak eğitim seviyesini sürekli arttırması yaşam kalitesini arttıracaktır.

İnfertil çiftlerde cinsel zorlanma ve psikolojik sonuçları ile ilgili çalışma yapan Peterson ve Buday, 105 kişi ile çalışmayı sürdürmüşlerdir. Yapılan çalışmada erkeklerin üçte birinden fazlası çocuk sahibi olma amacıyla cinsel ilişkiye zorlandığını bildirmiştir. Cinsel ilişki sırasında çocuk sahibi olma amacıyla gerçekleşen cinsel zorlamaların cinsiyet farkı önemli ve dikkate değerdir çünkü bu, cinsel zorlamanın diğer birçok çalışmada bulunan cinsiyet farkının tersidir. Çoğu bağlamda kadınlar erkeklere kıyasla cinsel zorlamaya daha fazla maruz kalma riski altındadır. Bununla birlikte kadınlar genellikle çocuk sahibi olma sürecinde başlıca sorumlu olarak görüldüklerinden kadınlar, çocuk sahibi olma amaçlı cinsel ilişkide başlatıcı rolünü daha sık üstlenebilir (15). Benzer bir çalışmanın sonuçları incelendiğinde infertil kadınlar sözel, duygusal şiddete maruz kalabilmekte ve cinsel zorlanmalara maruz kalmaktadırlar. (27). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; bir ailede çocuk sahibi olunmuyorsa evvela kadınlar suçlanır. Bu yüzden toplum tarafından erkekler psikolojik baskı altında olsalar da daha çok kadınlar stres altında kalmakta ve damgalanmaktadırlar. Bu durumda daha çok kadınların yaşam kalitesi ve cinsel yaşamı bozulabilmektedir.

İnfertilite tanısı almış kadınlarda cinsel öz benlik algısı, cinsel yaşam kalitesi ve evlilik uyumu algısını inceleyen Yüksekol ve ark. 135 infertil kadın ile çalışmalarını tamamlamıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Kadın Genital Özgüven Ölçeği (FGSIS), Evlilik Uyum Testi (MAT) ve Cinsel Yaşam Kalitesi Anketi-Kadın (SQoL-F) kullanılarak toplanmıştır. Çocuk sahibi olamama durumu, anne olma ve baba olma kavramlarını cinsiyetlerinin önemli bir parçası olarak algılayan bireylerin kadınlık ve erkeklik algılarında olumsuzluklara neden olabilir. İnfertilitenin kadınların öz saygısını olumsuz etkilediğini bildirmiştir. Ayrıca kadınların erkeklere göre daha düşük bir öz saygı ve ilişki memnuniyetine sahip olduğunu bulmuşlardır. Primer infertilite sorunu yaşayan kadınların daha düşük cinsel yaşam kalitesi skorlarına sahip olmaları, daha önce bir gebeliğin olmamasının gebe kalma inancını ve çocuk sahibi olma umutlarını azaltmasıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (14). Benzer bir çalışmanın sonuçlarında görülmüyor ki infertil kadınların iş sahibi olanın, maddi durumu iyi olanın, şehirde yaşayanın ve evlilik süresi daha fazla olanın eşler arası uyumu daha fazla olduğu görülmüştür (28). Bu sonuçlara dayanarak denilebilir ki; evlilik uyumunun, öz saygının, cinsel öz benlik algısının ve eş uyumunun olumlu etkilendiği birçok faktör vardır. Bunlar; iyi bir maddiyat, iyi bir gelecek, iyi bir eğitim, iyi bir sağlık desteği, iyi bir evlilik ortamı ve destekleyici bir toplumdur.

Sınırlılıklar

Her çalışmanın sınırlılıkları olduğu gibi bu çalışmada da sınırlılıklar mevcuttur. Bu çalışmada altı veri tabanı kullanılmış ve sadece Türkçe ile İngilizce makaleler dâhil edilmiştir. Değerlendirmeye 2018-2023 tarihleri arasında yapılmış yeni yayınlı çalışmalar seçilmiş, bu sistematik derlemeye 11 makale alınabilmiştir. Bu nedenle kapsam dışında kalan ve tam metnine ulaşamayan makalelerin varlığı çalışmanın bir sınırlılığıdır. Sonuçlar dikkatle yorumlanmalı ve genelleştirilmemelidir.

Sonuç ve Öneriler

İnfertilite, bir çiftin cinsel yaşamında ve genel yaşam kalitesinde önemli değişikliklere neden olabilir. İnfertilite süreci cinsel ilişkilerde stres, kaygı ve duygusal zorluklara neden olabilir. Bu da cinsel tatminsizlik, düşük cinsel istek ve performans sorunları gibi sorunlara yol açabilir. Aynı zamanda çiftler, partnerler arasındaki ilişkilerde iletişim sorunları, duygusal mesafe ve gerginlik yaşayabilirler. Bu yaşam kalitesinde genel bir bozulmaya yol açabilir. Doğurganlık süreci bir çiftin yaşam kalitesini de etkileyebilir. Tıbbi müdahalelerin ve ilaçların yan etkileri nedeniyle tedavi süreci stresli olabilir ve umutla hayal kırıklığı arasında gidip gelebilir. Bu nedenle infertilite ile mücadele eden çiftlerin psikolojik destek almaları, cinsel yaşamlarını ve yaşam kalitelerini iyileştirecek stratejiler aramaları önemlidir.

Bu sistematik derlemede yapılan literatür taraması sürecinde, erkekler üzerinde yapılan çalışmalara daha az rastlandığı gözlenmiştir. İnfertil çiftler üzerinde yapılan araştırmalarda ise, kadınlar üzerinde daha fazla odaklanılmıştır. Bu konuda geliştirmeler yapılarak literatürde eksikliği olan infertil erkek bireyler hakkında çalışmaların artırılması önemlidir.

Hemşireler, iletişim ve infertilizasyon hakkında da bilgi düzeyi iyi olmalı veya değilse bilgi düzeylerinin iyi bir noktaya gelmiş olması için özel eğitimlerden geçirilerek bilgi düzeyleri artırılmalı çünkü infertil bireylerin bu süreçte sosyokültürel, ekonomik ve psikososyal sorunlar gibi desteğe ihtiyaç duyacak zorlu engellerle karşılaşabilmektedirler. Hemşireler bu çiftlerle en sık karşılaşan meslek grubu olduğu için eşlere uygun ve özgün bir bakım planı düzenleyerek cinsel danışmanlık ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde bilgi sahibi olması elzemdir. Son olarak infertilite tedavisinde cerrahi bir yöntem kullanılacaksa cerrahi hemşireler tarafından pre-operatif, intra-operatif ve post-operatif hemşirelik bakımını etkin ve bütüncül verilmesine özen göstermelidirler.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere, Helsinki Bildirgesi'ndeki araştırma ilkelerine bağlı kalındığı ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtilmiştir. Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır.

Yazarların Katkıları: Çalışma konsepti/tasarımı: MŞ, MNE - Veri toplama: MŞ - Veri analizi/yorumlama: MNE, MŞ - Makalenin yazımı: MNE - İçeriğin eleştirel incelemesi: MŞ - Son onay ve sorumluluk: MŞ - Malzeme ve teknik destek: MNE - Süpervizyon: MŞ, MNE.

Akran Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur. "İlgili makalenin" içeriğinden çıkarları etkilenebilecek kâr amaçlı veya kâr amacı güden üçüncü taraflarla olan her türlü ilişkiden uzak durulup çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman: Finansal destek yoktur.

Teşekkür: Bu çalışmayı yazarken bize desteği ve emeği geçen "Prof. Dr. Nuran KÖMÜRCÜ" hocamıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Diğer Beyanlar: Yok.

Kaynaklar

1. Ozan YD, Duman M. İnfertilite tedavi sürecindeki kadınların fertilitite uyumları ile öz-yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*. 2018;15(2): 43-6.
2. Turan Y, Sis Çelik A. Determination of the relationship between sexual distress and sexual life quality in infertile women. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;24(3): 338-48.
3. Arslan S, Okçu G, Coşkun AM, Temiz F. Kadınların gebeliği algılama durumu ve bunu etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2019;6(1): 179-92.
4. Yaylagülü Okuducu N, Yorulmaz H. İnfertilite tanısı konmuş kadınlarda yaşam kalitesi. *İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Tıp Dergisi*. 2020;12(1): 13-20.
5. Özdemir E, Kaplan S. İnfertilite ve hemşirelik yaklaşımı. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*. 2021;4(1): 79-89.
6. Dourou P, Gourounti K, Lykeridou A, Gaitanou K, Petrogiannis N, Sarantaki, A. Quality of life among couples with a fertility related diagnosis. *Clinics and Practice*. 2023;13(1):251-63.
7. Coşkun Potur D, Güngör Satılmış İ, Doğan Merih Y, Gün Kakaşçı Ç, Demirci N, Ersoy M. Does infertility affect the sexual function and sexual quality of life of women? A case control study. *International Journal of Sexual Health*. 2020;32(1): 22-32.
8. Akın Ö, Şahin E. Yardımcı üreme teknikleri ve hemşirelik yaklaşımı. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*. 2020;3(1):55-75.
9. Ngai FW, Loke AY. Relationships between infertility-related stress, family sense of coherence and quality of life of couples with infertility. *Human Fertility (Camb)*. 2022;25(3):540-7.
10. Sarı R, Erciyes JC. Infertil çiftlerde psikolojik, sosyal ve cinsel problemler. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*. 2021;2(2): 79-94.
11. Bayraktar E. Toplumsal cinsiyet, kültür ve şiddetin infertilite ile ilişkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;27(3): 234-8.
12. Güleç G, Güneş Yalçın E, Yenilmez Ç. İnfertil çiftlerde kaygı, öfke, başa çıkma yöntemleri, yeti yitimi ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *Kocatepe Tıp Dergisi*. 2019;20(1):1-8.
13. Yıldız S, Uğur K, Sarıdoğan E, Yağın F, Akkuş M. İnfertilite tanılı kadın hastalarda mizaç özellikleri, aleksitimi, psikiyatrik belirtiler ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi. *Cukurova Medical Journal*. 2020;45(3): 1099-107.
14. Yükseköl ÖD, Baltacı N, Yılmaz AN, Ulucan M. Perception of genital self-image, sexual quality of life and marital adjustment in infertile women. *Sexual and Relationship Therapy*. 2023;38(4):834-47.
15. Peterson ZD, Buday SK. Sexual coercion in couples with infertility: prevalence, gender differences, and associations with psychological outcomes. *Sexual and Relationship Therapy*. 2020;35(1):30-45.
16. Yüksel Koçak D, Büyükkayacı Duman N. İnfertilitenin psikolojik etkileri ve hemşirelik yaklaşımı. *Türkiye Klinikleri*. 2016;2(3):7-13.
17. Güner Emül T, Avşar B. İnfertilite tedavisinde sosyal destek ve hemşirenin rolü. *Journal of Academic Research in Nursing*. 2021;7(2):94-8.
18. Çağlar M, Satılmış İG. İnfertilite ve yaşam kalitesi: Sistematiik derleme. *Androl Bul*. 2019;21:170-6.
19. Çağlar M, Oskay ÜY. İnfertilite ve cinsel yaşam üzerine etkileri. *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)*. 2020;6(1):157-62.

20. Deliktaş Demirci A, Kabukçuoğlu K. İnfertil kadınların “kadın olma”ya ilişkin tanımları ve görüşleri: Bir nitel araştırma. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi. 2021;10(2):97-104.
21. Nuri Tural G, Sis Çelik A. Primer infertil kadınların algıladıkları sosyal destek ile infertiliteden etkilenme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi. 2019; 6(1): 91-104.
22. Sis Çelik A, Kırca N. Primer infertil kadınların infertiliteye bağlı yaşadıkları stres düzeyleri ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2018;21(2): 104-14.
23. Yücesoy H, Akın Ö, Şahbaz G, Erbil N. İnfertilitede çift uyumu ve cinsel fonksiyon. Androloji Bülteni. 2021; 23:123-8.
24. Öskan Fırat B, Hotun Şahin N. Toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında infertilite ve damgalanma: Bir sistematik derleme. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi. 2022;5(1):93-103.
25. Yılmaz B, Şahin N. İnfertilite stresi ile bireysel baş etme yöntemleri: Bir sistematik derleme. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2020; 7(1): 84-5.
26. Algul O, Aksu H. Investigation of sexual activity dysfunction and quality of life of the couples having infertility problem. Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst. 2014;24(3):171-8.
27. Çalışkan A, Süzer Özkan F. İnfertil kadınların yaşadıkları aile içi şiddet ve baş etme yöntemleri. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi. 2021; 12(4):297-306.
28. Şen E, Bulut S, Şirin A. Primer infertil çiftlerde eşlerarası uyumun incelenmesi. Florence Nightingale Journal of Nursing. 2014; 22(1):17-24.